

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

04

listopada 2017

sobota

18:00

NFM, Sala Główna

Requiem

Andrzej Kosendiak – dyrygent

Anna Mikołajczyk – sopran

Ewa Marciniak – alt

Marcin Bronikowski – baryton

Chór NFM

Agnieszka Franków-Żelazny – kierownictwo artystyczne

Chór Chtopięcy NFM

Małgorzata Podzielny – kierownictwo artystyczne

Wrocławska Orkiestra Barokowa

Jarostaw Thiel – kierownictwo artystyczne

Program:

Giovanni Battista Pergolesi (1710–1736) *Stabat Mater* [40']

I *Stabat Mater dolorosa*

II *Cujus animam gementem*

III *O quam tristis et afflicta*

IV *Quae moerebat et dolebat*

V *Quis est homo*

VI *Vidit suum dulcem natum*

VII *Eja Mater, fons amoris*

VIII *Fac, ut ardeat cor meum*

IX *Sancta Mater, istud agas*

X *Fac ut portem Christi mortem*

XI *Inflammatum et accensum*

XII *Quando corpus morietur*

Gabriel Fauré (1845–1924) *Requiem d-moll op. 48* [40']

I *Introit et Kyrie*

II *Offertoire*

III *Sanctus*

IV *Pie Jesu*

V *Agnus Dei*

VI *Libera me*

VII *In Paradisum*

G.B. Pergolesi

G. Fauré

OMÓWIENIE

Agata Adamczyk

Stabat Mater jest w muzyce tym, czym pieta w sztukach plastycznych – swoistym dyskursem podjętym z odbiorcą na temat śmierci Jezusa. Wydarzenia pasyjne artysta ukazuje jednak z nieco innej perspektywy: z punktu widzenia osoby, która przeżyła je najdotkliwiej, czyli matki Chrystusa. Ból, którego doznała ona, towarzysząc synowi w ostatnich chwilach jego życia, ma wyraz głęboko humanistyczny, a przez to uniwersalny. Na przestrzeni dziejów był on inspiracją dla wielu twórców.

Historia *Stabat Mater* rozpoczyna się w XIII w. Nie ma pewności, kto był autorem tekstu, ani czy skomponował do niego także melodię. Niedługo sekwencję przypisywano franciszkaninowi Jacopone da Todi, później powiązano ją z postacią św. Bonawentury. Dziś panuje opinia, że jest ona dziełem anonimowego twórcy. Jednym z pierwszych w historii świadectw użycia *Stabat Mater* ma być relacja Gregoriusa Stelli. W swoich *Annalibus genueńskich* wspominał, że w 1388 r. śpiewali ją flagelanci – inaczej biczownicy. Jak podają źródła, tylko do XVI w. pojawiło się około czterech tysięcy pięciuset wariantów melodycznych sekwencji.

Stabat Mater Giovanniego Battisty Pergolesiego to jedna z najpopularniejszych interpretacji średnio-wiecznego tekstu, a zarazem ostatnie i najstynniejsze dzieło przedwczesnie zmarłego geniusza. Niedługo po ukończeniu partytury artystę zdjęta gorączka wywołana nawrotem gruźlicy, która wkrótce doprowadziła go do śmierci.

Od samego początku utwór Pergolesiego cieszył się uznaniem i popularnością. W okresie Wielkiego Postu, gdy teatry operowe zamykały swoje podwoje, dzieło to w pełni zaspokajało pragnienia neapolitańskiej publiczności, godnej popisowych arii oraz efektownych i brawurowych pasaży (typowych dla muzyki świeckiej). Kongregacja jednak krytykowała niektóre fragmenty kompozycji za zbytnią frywolność, której przykładem jej zdaniem był wibrujący sopran w arii *Cujus animam gementem* (*A jej dusza potyрана*). *Stabat Mater* jest pełne dramatyzmu i emocji, pojmowanych jednak w nieco inaczej niż dzisiaj, tj. ujętych w barokowej retoryce, w której to muzyka w sposób symboliczny podążała za treścią słowną. O ile pod względem melodycznym Pergolesi wyszedł poza konwencję, wpisując się tym samym w przedklasyczny nurt galant, o tyle jego warsztat kompozytorski cechowały solidne osiemnastowieczne podstawy. Wspomniana wyrazowość, przejawiająca się

w niezwyklej melodyjności oraz harmonii opartej na licznych opóźnieniach dźwięków akordowych, zapewniła dziełu popularność wtaściwie na kilka wieków.

Podobnie jak *Stabat Mater*, tak i kompozycja Gabriela Faurégo porusza tematy trudne: przemijania, śmierci i tęsknoty za najbliższymi. Mające z definicji żałobny charakter requiem francuski twórca zinterpretował w sobie tylko wtaściwy sposób – pełen subtelności, czaru, elegancji i w gruncie rzeczy pogody ducha. Kilkadziesiąt lat później wspominał: „Mówiono, że [*Requiem*] nie wyraża strachu przed śmiercią [...]. Ale ja w taki wtaściwe sposób postrzegam śmierć: jako szczęśliwe uwolnienie, jako pragnienie szczęścia pozaziemskiego, a nie jako bolesne doświadczenie”. *Requiem d-moll* to jedno z najczęściej wykonywanych dzieł Faurégo. Napisał je w 1877 r., „bez powodu... dla przyjemności”, w trudnych dla Kościoła czasach, gdy dokonywała się sekularyzacja społeczeństwa francuskiego. Stąd niektórzy zarzucali kompozycji brak religijnej głębi, która mogłaby inspirować wiernych do sprzeciwienia się działaniom ograniczającym rolę Kościoła. Według Nadii Boulanger – uczennicy Faurégo – artysta „nie przywiązywał wagi do tego, by podążać za dogmatycznym duchem tekstu. Mówiło się, że pojmował religię raczej na sposób łagodnych epizodów z Ewangelii wg św. Jana – bardziej jak św. Franciszek z Asyżu, aniżeli św. Bernard czy Bossuet... Ich głosy zdają się pośredniczyć między niebem a ludźmi; ogólnie rzecz biorąc, spokojne, opalone i żarliwe. I choć czasem są poważne i smutne – nigdy jednak groźne ani dramatyczne”.

W 1877 r. Fauré, dzięki wsparciu Camille’a Saint-Saënsa, objął prestiżowe stanowisko chórmistrza w kościele św. Magdaleny w Paryżu. Wkrótce rozpoczął pracę nad mszą żałobną. Struktura dzieła różni się nieco od tradycyjnej. Kompozytor podzielił utwór na siedem części: 1. *Introit et Kyrie*, 2. *Offertoire*, 3. *Sanctus*, 4. *Pie Jesu* (jeden z najpiękniejszych fragmentów w całej literaturze, o którym Saint-Saëns powiedział: „Tak jak tylko jedno *Ave verum Corpus* Mozarta, tak jest tylko jedno *Pie Jesu* Faurégo”), 5. *Agnus Dei*, 6. *Libera me* oraz 7. *In Paradisum*. Dwie ostatnie wprowadził w miejsce *Dies irae* i *Benedictus*.

Requiem, jeszcze niekompletne, po raz pierwszy zostało wykonane w styczniu 1888 r. na pogrzebie znanego paryskiego architekta Josepha-Michela La Soufache’a. Pełną wersję utworu, na orkiestrę kameralną, zaprezentowano w styczniu 1893 r., ale partytura orkiestrowa powstała dopiero w latach 1899–1900. Podczas prawykonania 6 kwietnia orkiestrą dyrygował Eugène Ysaÿe. Tę wersję wykonano

również na pogrzebie Faurégo w 1924 r. W 1980 r. John Rutter dokonał jej rewizji. Jeden z uczniów francuskiego kompozytora, Charles Koechlin, zauważył: „Szczególnie w odniesieniu do *Requiem* [...] można stwierdzić, że z gruntu dobra, łagodna natura naszego mistrza skłoniła go, aby odsunąć na tyle, na ile to było możliwe, bezlitosny dogmat o karach wieczystych”.

Andrzej Kosendiak, fot. Łukasz Rajchert

Andrzej Kosendiak

Dyrektor Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu, dyrygent i pedagog, należy do najaktywniejszych muzyków i organizatorów życia muzycznego w Polsce. Absolwent Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki Akademii Muzycznej we Wrocławiu, w 2013 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego. Wykłada na wrocławskiej Akademii Muzycznej. Zainicjował cykl wydawnictw płytowych *1000 lat muzyki we Wrocławiu*, jest pomysłodawcą i kierownikiem artystycznym projektu nagrania dzieł wszystkich W. Lutostawskiego. Dzięki jego staraniom realizowany jest wspólny projekt fonograficzny P. McCreesha i Chóru NFM, obejmujący nagrania wielkich dzieł oratoryjnych. Szczególnym zainteresowaniem artysty cieszy się muzyka dawna: w 1985 r. współzakozył zespół Collegio di Musica Sacra i do dziś nim kieruje. Koncertował w wielu krajach Europy, a także w USA, występował na najbardziej prestiżowych festiwalach i w renomowanych salach koncertowych. Nagrał nieznaną dotąd dzieła z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, z Biblioteki w Strasburgu, a także płyty zawierające dzieła A.M. Bononciniego, G.G. Górczyckiego (dwa albumy, z których pierwszy otrzymał nominację do Fryderyka, a drugi został wyróżniony Wrocławską Nagrodą Muzyczną), W.A. Mozarta, B. Pękiela (dwie płyty; jedna nominowana do Fryderyka 2017) i M. Mielczewskiego. Regularnie dyryguje NFM Filharmonią Wrocławską i Chórem NFM, Wrocławską Orkiestrą Barokową, Wrocław Baroque

Ensemble oraz zespołami filharmonicznymi z całej Polski. W 2016 r. został laureatem Nagrody Prezydenta Wrocławia; ponadto otrzymał Dolnośląski Klucz Sukcesu w kategorii największa osobowość w promocji regionu oraz nagrodę Emocje 2017 Radia Wrocław Kultura w kategorii Osobowość Sezonu Kulturalnego.

Anna Mikołajczyk

Absolwentka Akademii Muzycznej w Warszawie. Jest solistką Warszawskiej Opery Kameralnej, stale współpracuje z Operą Baltycką, gdzie śpiewa pierwszoplanowe role w operach W.A. Mozarta, P. Czajkowskiego, G. Verdiego czy I. Strawieńskiego. Jest odtwórczynią partii w dziełach współczesnych. Prawykonania swoich kompozycji powierzają jej m.in. tacy kompozytorzy, jak P. Łukaszewski, B. Konowski, Z. Krauze, E. Sikora. Dużo miejsca w swojej działalności koncertowej artystka poświęca muzyce oratoryjno-kantatowej i kameralnej. Jest szczególnie ceniona w kręgu muzyki dawnej. Współpracuje z wybitnymi przedstawicielami tego nurtu wykonawczego w Polsce i za granicą. W 2001 r. otrzymała nagrodę im. Z. Rayzacherowej dla największej indywidualności artystycznej w dziedzinie muzyki dawnej. Dokonała wielu nagrań dla radia i telewizji, brała udział w realizacji licznych płyt CD. W 2007 r. ukazał się album, na którym śpiewaczka wraz z pianistą E. Wolaninem prezentuje pieśń K. Szymanowskiego (w 2008 r. otrzymała za niego dwa Fryderyki).

Ewa Marciniak

Jest absolwentką Wydziału Kompozycji i Teorii Muzyki oraz Wydziału Wokalno-Aktorskiego na Akademii Muzycznej w Gdańsku, a także studiów podyplomowych w Musikhochschule w Stuttgarcie. Brała udział w prestiżowych konkursach wokalnych, m.in. w Międzuczelnianym Konkursie Wykonawstwa Polskiej Pieśni Artystycznej (I nagroda i dwie nagrody specjalne), Międzynarodowym Konkursie Sztuki Wokalnej im. Ady Sari w Nowym Sączu (wyróżnienia), IVC 's-Hertogenbosch (finał), Międzynarodowym Konkursie Muzycznym ARD w Monachium (finał). Występowała z wieloma prestiżowymi orkiestrami, prezentując wielkie formy muzyki oratoryjnej na estradach koncertowych w kraju i za granicą (m.in. w Filharmonii Narodowej, Filharmonii Śląskiej, filharmoniach w Krakowie, Gdańsku i Poznaniu, Berliner Philharmonie, Konzerthaus w Berlinie, Palais des Beaux-Arts, Kunsthaus Luzern, Kongresshaus Zürich, Casino Basel, Casino Bern, Teatro La Fenice di Venezia, Filarmonica della Scala. Gościła również na wielu znanych scenach operowych i festiwalach muzycznych. Wykłada śpiew w Akademii Muzycznej w Gdańsku.

Marcin Bronikowski

Ukończył klasę śpiewu w Konserwatorium w Sofii; swoje umiejętności doskonalił także w mediolańskiej La Scali. W 2017 r. obchodzi jubileusz 25-lecia pracy artystycznej. Jest laureatem wielu polskich i międzynarodowych nagród. Występował w prawie wszystkich znaczących polskich teatrach operowych, a także na wielu ważnych scenach operowych w Europie, obu Amerykach, Azji, Afryce, Australii i Nowej Zelandii, m.in. w Royal Opera House (Covent Garden) w Londynie, Teatro alla Scala w Mediolanie, Bayerische Staatsoper w Monachium, Teatro La Fenice w Wenecji, Semperoper w Dreźnie, Teatrze Bolszoi w Moskwie i innych. W swoim repertuarze ma ponad 40 ról operowych (występował m.in. w *Don Carlosie*, *Traviacie*, *Balu maskowym*, *Carmen*, *Cyganerii*, *Weselu Figara*, *Don Giovannim*, *Łucji z Lammermooru*, *Eugeniuszu Onieginie*, *Don Pasquale*, *Napoju miłosnym*, *Królu Rogerze*). Wykonuje również pieśni i oratoria. Brał udział w nagraniach oper wydanych przez światowe wytwórnie płytowe oraz w rejestracjach archiwalnych dla rozgłośni radiowych i stacji telewizyjnych.

Skład Wrocławskiej Orkiestry Barokowej:

I skrzypce

Zbigniew Pilch (koncertmistrz, solo), Anna Nowak-Pokrzywińska, Ludmiła Piestrak, Dominika Matecka, Katarzyna Kmiecianiak

II skrzypce

Dominik Dębski (solo), Violetta Szopa-Tomczyk, Paweł Stawarski, Dymitr Olszewski, Elżbieta Stonoga

altówki

Piotr Chrupek, Michał Mazur, Natalia Reichert, Anna Nowak-Pokrzywińska, Ludmiła Piestrak, Dominika Matecka, Katarzyna Kmiecianiak, Violetta Szopa-Tomczyk, Paweł Stawarski, Dymitr Olszewski, Elżbieta Stonoga

wiolonczele

Jarosław Thiel, Bartosz Kokosza, Edyta Maksymczuk-Thiel, Krzysztof Karpeta, Karolina Szewczykowska, Maciej Łukaszuk, Aleksandra Reńska, Anna Cierpiz

kontrabas

Janusz Musiał, Stanisław Smotka, Tomasz Iwanek

waltornie

Krzysztof Stencel, Jiří Tarantik

puzony

Johannes Kronfeld, János Orbán, Ferdinand Hendrich

trąbki

Martin Sillaber, Thomas Steinbrucker

koty

Krzysztof Niezgodza

organy, fisharmonia

Marcin Szelest

harfa

Malwina Lipiec

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Sponsorzy:

